

Original Article

**Analyzing the Demand for Private Tutoring phenomenon
(Case Study: High schools in Yazd)**

Reyhane Zare Fakhr*
Ahmad Zandavanian Naeini**
Mohsen Shakeri***
Hossain Hassani****

Introduction

The main goal of the current research was to analyze the problem of private tutoring and the associated challenges in Yazd. The research also expands the theoretical perspectives on private tutoring. The findings of this research can be beneficial for teachers, educational institution planners, parents, and students in practical applications.

Method

The research methodology employed in this study was qualitative and based on Grounded Theory principles. The target group was the parents of students who applied for private tutoring in the academic year of 2001-2001 in Yazd. Using the purposeful sampling method, 12 parents participated in the research. Sampling continued until the theoretical data saturation stage. The research tool was semi-structured in-depth interview. The data was analyzed by Strauss and Corbin (1998) open, axial and selective coding method. In order to ensure the accuracy of the findings, based on "Triangulation" techniques, matching by members, peer review, collaborative research, and researcher rethinking were used.

Results

Finally, 29 sub-categories were classified in the form of 6 components of the

---

* Master Curriculum Planning, Yazd University, Yazd, Iran.

** Assistant Professor, Department of Psychology and Educational Sciences, Yazd University, Yazd, Iran. *Corresponding* Author: azand2000@yahoo.com

*** Associate Professor, Department of Psychology and Educational Sciences, Yazd University, Yazd, Iran.

**** Assistant Professor, Department of Psychology and Educational Sciences, Yazd University, Yazd, Iran.

systematic grounded theory. Causal factors with 5 subcategories, background factors with 5 subcategories, intervening factors with 5 subcategories, positive consequences with (5) subcategories and negative consequences with (9) subcategories and (1) central phenomenon were identified. The results indicated various favorable outcomes, including enhanced student performance in examinations, improved results in entrance assessments, better overall test performance, job opportunities for special educators leading to increased income, and the alleviation of educational deficiencies through compensatory actions. Various strategies have been proposed to address the challenges and negative impacts associated with the prevalent practice of private tutoring among families and students. These strategies encompass a range of approaches, including conducting private tutoring sessions at home or within school premises, offering private counseling services, integrating private tutoring with formal educational programs, addressing issues and assessments within educational institutions, improving the quality of education in mainstream schools to tackle deficiencies, reducing the societal emphasis on entrance examinations, guiding students towards technical fields, and increasing oversight of educational activities in such contexts. The adverse effects of private tutoring include limitations on creativity and critical thinking, neglect of skill development and vocational training, commercialization and elitism in education (in conflict with the principles of inclusive education), psychological and physical harm to students leading to anxiety, stress, and depression, perpetuation of social stratification, and maintenance of educational inequalities.

Discussion

Research findings indicate that various internal and external factors contribute to the development of private tutoring, influencing both its supply and demand. It is recommended to study this phenomenon from diverse viewpoints to guide micro and macro-level decision-making and policy formulation for efficient administration.

Keywords: Private Teaching, Students, Parents, Shadow Education, Grounded Theory.

Author Contributions: Author 1 was responsible for leading the overall research process. Author 2 was responsible for research plan design, data collection and analysis and all authors discussed the results, reviewed and approved the final version of the manuscript.

Acknowledgments: The authors thank all dear parents' who have helped us in this research.

Conflicts of interest: The authors declare there is no conflict of interest in this article.

Funding: This research is not sponsored by any institution and all costs have been borne by the authors

---

تاریخ دریافت مقاله: ۱۴۰۳/۰۱/۳۱
تاریخ پذیرش مقاله: ۱۴۰۳/۰۵/۱۰

مجله‌ی علوم تربیتی دانشگاه شهید چمران اهواز
بهار و تابستان ۱۴۰۳، دوره‌ی ششم، سال ۳۱
شماره‌ی ۱، صص: ۲۴۰-۲۰۹

مقاله پژوهشی

واکاوی پدیده تقاضای تدریس خصوصی (مطالعه موردی: دوره متوسطه شهر یزد)^۱

ریحانه زارع فخر*

احمد زندوانیان نائینی**

محسن شاکری***

حسین حسینی****

چکیده

هدف پژوهش حاضر مطالعه پدیده تقاضای تدریس خصوصی در دوره متوسطه بود. رویکرد پژوهش «کیفی» و از نوع روش نظریه داده‌بنیاد به شیوه نظام‌مند بود. گروه هدف، والدین دانش‌آموزانی بودند که تقاضای تدریس خصوصی در سال تحصیلی ۱۴۰۰-۱۴۰۱ در شهر یزد بودند. با استفاده از روش نمونه‌گیری هدفمند، ۱۲ نفر از والدین در پژوهش شرکت داشتند. نمونه‌گیری تا مرحله اشباع نظری داده‌ها ادامه یافت. ابزار پژوهش مصاحبه عمیق نیمه ساختاریافته بود. داده‌ها به روش کدگذاری باز، محوری و گزینشی اشتراک و کوربین (۱۹۹۸)، تجزیه و تحلیل شدند. به منظور کسب اطمینان از دقیق بودن یافته‌ها، مبتنی بر «سه سویه سازی» از تکنیک‌های تطبیق توسط اعضا، بررسی همکار، مشارکتی بودن پژوهش، بازاندیشی پژوهشگر استفاده شد. در نهایت، ۲۹ مقوله فرعی در قالب مؤلفه‌های ۶ گانه نظریه داده‌بنیاد طبقه بندی شدند. عوامل علی با ۵ مقوله فرعی، عوامل زمینه‌ای با ۵ مقوله فرعی، عوامل مداخله‌گر با ۵ مقوله فرعی، پیامدهای مثبت با ۵ مقوله فرعی و پیامدهای منفی با ۹ مقوله فرعی و ۱ پدیده محوری شناسایی شدند. بر اساس یافته‌های پژوهش، عوامل و مؤلفه‌های درونی و بیرونی متنوعی زمینه‌های شکل‌گیری تدریس خصوصی را فراهم می‌آورند که بر تقاضای آن دامن می‌زند. پیشنهاد می‌شود جهت اتخاذ تصمیمات و سیاست‌گذاری‌های خرد و کلان و مدیریت آن، به منظور فهم

۱. این مقاله برگرفته از پایان‌نامه کارشناسی ارشد برنامه ریزی درسی نویسنده اول، مصوب سال ۱۴۰۲ در دانشگاه یزد است.

* کارشناس ارشد برنامه‌ریزی درسی، دانشگاه یزد، یزد، ایران.

** استادیار دانشکده روان‌شناسی و علوم تربیتی، دانشگاه یزد، یزد، ایران. (نویسنده مسئول)

azand2000@yazd.ac.ir

*** دانشیار دانشکده روان‌شناسی و علوم تربیتی، دانشگاه یزد، یزد، ایران.

**** استادیار دانشکده روان‌شناسی و علوم تربیتی، دانشگاه یزد، یزد، ایران.

دقیق این پدیده به طور متناوب مورد مطالعه قرار گیرد.

واژه‌های کلیدی: تدریس خصوصی، دانش‌آموزان، والدین، آموزش سایه، نظریه داده‌بنیاد.

مقدمه

تدریس یا آموختن به آن بخش از پویندگی (فعالیت) های آموزشی که با حضور آموزگار در کلاس درس رخ می‌دهد نام نهاده می‌شود. تدریس بخشی از روند آموزش و پرورش است که یک‌رشته کردارهای به سامان و از پیش برنامه‌ریزی شده را در برمی‌گیرد و هدفش پیدایش شرایط دلخواه یادگیری از سوی آموزگار است. (Kogut, 2024). تدریس خصوصی را این چنین تعریف می‌کند: «تدریس خصوصی به‌طور کلی به‌عنوان هرگونه استراتژی آموزشی، فعالیت‌ها و تکنیک‌های طراحی آموزشی که در طول جلسات آموزشی یا مشاوره با دانش‌آموزان برای انتقال محتوا، تکمیل یادگیری یا پرداختن به نتایج یادگیری کلاس‌های رسمی استفاده می‌شوند، تعریف می‌شود». امروزه تدریس خصوصی جزء جدانشدنی از آموزش مدرسه‌ای شده که به‌صورت فردی در حال گسترش است و هزینه‌های زیادی صرف می‌شود تا دانش‌آموزان از طریق تدریس خصوصی یاد بگیرند. در تدریس خصوصی تکمیلی، معلم موضوعی معین را در قبال دریافت هزینه تدریس می‌کند. تدریس خصوصی شامل ایفای نقش خاصی به‌عنوان مربی یا معلم است و اغلب بر تسهیل درک دانش موضوعی با توسعه فرایندها و مهارت‌های یادگیری متمرکز است (Byl & Toppig, 2023). معلمان در تدریس خصوصی به طور مؤثر از دانش‌آموزان حمایت می‌کنند و تجربه و نمرات آن‌ها را بهبود می‌بخشند (Irwin et al., 2024). تدریس تکمیلی خصوصی را تربیت سایه نیز می‌نامند؛ زیرا بیشتر آن از برنامه درسی معمول مدرسه تقلید می‌کند. این نوعی از یادگیری سازمان‌یافته و ساختاریافته است که در خارج از مدارس انجام می‌شود و در درجه اول بر موضوعات آکادمیک رسمی متمرکز دارد (Zhang et al., 2024; Karimzadeh & Ayati, 2023). برنامه‌های تدریس خصوصی برای حمایت از دانش‌آموزان در معرض خطر شکست تحصیلی مؤثر است و به عقیده بسیاری، تدریس خصوصی می‌تواند مؤثرترین اقدام برای کاهش افت یادگیری باشد (Ballestar et al., 2024). پیشگیری و مشارکت برای جلوگیری از شکست تحصیلی بسیار مهم است. از این نظر، اثربخشی برنامه‌های تدریس خصوصی بر روابط آکادمیک و عاطفی -

اجتماعی پایدار برای رسیدن به یک نتیجه مثبت متکی است (Gortazar et al., 2024; Spiekermann et al., 2021). اما برنامه‌های تدریس خصوصی زمانی مؤثر هستند که دانش‌آموزان به طور فعالانه درگیر آن‌ها شوند (Kraft et al., 2023). شدت و زمان اجرای برنامه هم تأثیرگذار است (Flores et al., 2024) به نظر می‌رسد برنامه‌های تدریس خصوصی نیاز به زمان‌های طولانی برای اثربخشی دارند (Nickow et al., 2020) که هزینه‌های زیادی را می‌طلبد (Kosse et al., 2020; Kosse & Tincani, 2020). تقاضا برای تدریس خصوصی در آسیا رشد شدیدی دارد که تا حدودی به دلیل طبقه‌بندی سیستم آموزش و پرورش، مسائل فرهنگی و کاستی‌های آموزش عمومی همراه با رشد ثروت و افزایش خانواده‌های کم‌جمعیت است (Nickow et al., 2020). در کره جنوبی حدود ۹۰ درصد از دانش‌آموزان ابتدایی، در هنگ‌کنگ در حدود ۸۵ درصد از دانش‌آموزان دبیرستانی، ۶۰ درصد از دانش‌آموزان ابتدایی در بنگال غربی هند و ۶۰ درصد از دانش‌آموزان هر دو دوره در قزاقستان تدریس خصوصی دارند (Lindfors et al., 2021). یکی از دلایل احتمالی این پدیده رواج آن در جامعه ناشی از کم‌کاری معلمان در مدارس و کلاس درس است (Montero-Carretero et al., 2020) و گرایش معلمان به دلیل (سطح پایین حقوق و مزایا) به کلاس‌های خصوصی است که در ازای دریافت مبلغی، دروس را به طور کامل و دقیق به دانش‌آموزان آموزش می‌دهند برخی معلمان نیز به همکاری با یکدیگر (Ghasemi & Dehghani, 2024) به عنوان یکی از راهبردهای تدریس تمایلی ندارند. از جمله دلایل اصلی تدریس خصوصی در ایران می‌توان به این موارد اشاره کرد: افزایش اعتماد به نفس دانش‌آموز، کمک به اخذ نمرات بالاتر در امتحانات (Gortazar et al., 2024)، افزایش دادن زمان مطالعه دانش‌آموز (Khatial et al., 2022) و افزایش اطمینان از قبولی در کنکور است (Shirbagi, 2014). آرزوی قبولی کنکور و رشته مورد علاقه، به طور مثبت بر پیشرفت تحصیلی آینده تأثیر می‌گذارند و از آنجا که حضور در مسیر تحصیلی در دبیرستان با درآمد بالاتر در زندگی مرتبط است، بنابراین به طور بالقوه تحرک اجتماعی را افزایش می‌دهد (Matthewes & Ventura, 2022) که به نوبه خود به بالا رفتن آمار تقاضای تدریس خصوصی دامن می‌زند. همچنین تبلیغات آموزشگاه‌های خصوصی و نقش آن‌ها در افزایش تدریس خصوصی غیرقابل انکار است. این آموزشگاه‌ها با قدرت تبلیغات، این تصور را ایجاد کرده‌اند که صرفاً شرکت کنندگان در کلاس‌های آنان قادرند تا رتبه‌های برتر کنکور را

کسب کنند و به رشته دانشگاهی مورد نظر را یابند و یا حتی در امتحانات پایان ترم مدرسه قبول شوند و تصور بر این است که کلاس‌های خصوصی فرصت خوبی است تا آنچه را که در کلاس‌های شلوغ مدرسه به طور کامل نیاموخته‌اند، در کلاس‌های خصوصی به خوبی یاد بگیرند (Setaysh, 2012). با وجود آنکه ثابت شده یادگیری مشارکتی، گروهی و جمعی بر عملکرد تحصیلی تأثیرگذار است (Ramadhanty et al., 2024; Ashrafzade et al., 2023)، خانواده‌ها بر حضور فرزندان در کلاس‌های تدریس انفرادی تأکید دارند. وقتی والدین، دانش‌آموزان دیگر کلاس (به‌ویژه رقبای با نمرات مشابه) را می‌بینند که در کلاس‌های آموزشی فوق‌درسی شرکت می‌کنند، به احتمال زیاد به فرزندانشان اجازه می‌دهند در کلاس‌های فوق برنامه شرکت کنند، زیرا می‌ترسند که فرزندانشان در کسب نمرات عالی شکست بخورند (Li & Lin, 2023). در نتیجه، چشم و هم چشمی و رقابت خانواده‌ها برای تدریس خصوصی فرزندان، نیز از دیگر دلایل افزایش تدریس خصوصی است، چنانچه در برخی از طبقات اجتماعی، داشتن معلم خصوصی، به معنای لوکس بودن برنامه آموزشی فرد است و این امر بر افزایش مؤسسات تدریس خصوصی افزوده است. فارغ از دلایل این پدیده، امروزه بسیاری از خانواده‌ها و دانش‌آموزان، در ساعات پس از کلاس‌های آموزش رسمی به آموزش خصوصی روی می‌آورند و به نظر می‌رسد که این پدیده در درازمدت می‌تواند آثار بسزایی را چه مثبت و چه منفی بر نظام آموزشی، عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان، معلمان و در نهایت خانواده‌ها بر جای گذارد که نیازمند مطالعه است و باتوجه‌به اینکه تاکنون چالش‌های ناشی از تقاضای تدریس خصوصی در دوره متوسطه مورد پژوهش قرارنگرفته است، از اهمیت و ضرورت انجام این پژوهش دوچندان است و می‌تواند تصویر روشنی از وضعیت موجود ارائه دهد. پژوهش حاضر از لحاظ «نظری» افق‌های نظری تدریس خصوصی را بیشتر توسعه می‌دهد. از لحاظ کاربردی، نتایج پژوهش حاضر می‌تواند مورد استفاده معلمان، برنامه‌ریزان و مؤسسات آموزشی، والدین و دانش‌آموزان قرار گیرد. همچنین پژوهش حاضر به لحاظ «روشی» نیز دارای اهمیت است و استفاده از روش پژوهش کیفی نظریه‌مبنایی، بررسی دقیق مؤلفه‌ها را در قالب یک الگوی نظری امکان‌پذیر می‌سازد؛ بنابراین باتوجه‌به آنچه که در خصوص شیوع و گسترش تدریس خصوصی در ایران بیان شد، پژوهش حاضر تلاش دارد تا مسئله چالش‌های ناشی از تدریس خصوصی را به صورت داده‌بنیاد در میان والدین شهر یزد مورد کنکاش قرار دهد.

پیشینه پژوهش

Roefs et al. (2024). به این نکته اشاره دارند که حضور معلم در تدریس خصوصی نسبت به دانش‌آموزان با توجه، آگاهی و پاسخگویی کامل، تمرکز دقیق بر وضعیت اینجا و اکنون در کلاس و درگیری با تمام وجود و تمام حواس است. (Shirbagi (2019) در پژوهشی نشان داد که زبان انگلیسی، ریاضی، دروس علوم پایه از رایج‌ترین دروس برای تدریس خصوصی بوده است، این افزایش تقاضا برای تدریس خصوصی عدم کمک آموزشی خانواده و پائین بودن کیفیت آموزش در مدارس را منعکس می‌کند. (Nejad Mousavi (2010) در پژوهشی نشان داد که کیفیت پایین تدریس معلم، نبود اساتید مجرب برای یادگرفتن بهتر درس‌ها و یادگیری نکات آموزشی بیشتر و جدیدتر به کلاس خصوصی روی می‌آورند و دلایلی مانند گران بودن کلاس خصوصی باعث می‌شود دانش‌آموزان فقیر در کلاس شرکت نکنند. (Shiraavand et al. (2017) در پژوهشی نشان دادند که عواملی همچون توصیه والدین، افزایش نمره کلاسی و یادگیری بهتر دروس بیشترین تأثیر را برای حضور در کلاس‌های خصوصی دارد. (Loyalka and Zakharov (2016); (Sadeghinia et al. (2018) نشان می‌دهند با وجود آنکه استفاده از کلاس‌های خصوصی، میزان موفقیت در آزمون‌های چندگزینه‌ای را افزایش می‌دهند، اما باعث شکل‌گیری و تشدید نابرابری اجتماعی شده‌اند و این نوع آموزش چالش‌هایی را در سطح اجتماع به همراه دارد. بر اساس یافته‌های مطالعه (Shirbagi (2014) دروس زبان انگلیسی، ریاضی و علوم (فیزیک، شیمی و زیست‌شناسی) بیشترین استفاده را برای تدریس تکمیلی خصوصی دارند. Arab Mohagheghi (2019) and Arab Mohagheghi در پژوهشی نشان دادند که تدریس خصوصی بر پیشرفت درس ریاضی تأثیر معناداری داشته است و به عنوان جبران کاستی‌های نظام آموزش رسمی مطرح می‌شود. یافته‌های تحقیق (Wang (2024) نشان می‌دهد که تدریس خصوصی در واقع برای کمک به دانش‌آموزان در تسلط سریع و موفقیت‌آمیز تحصیلات آکادمیک طراحی شده است. (Zhang and Yuxe (2016) در پژوهشی نشان می‌دهد که تحصیلات بیشتر والدین، درآمد بیشتر خانواده و تعداد کمتر خواهران و برادران همگی با تدریس خصوصی در چین مرتبط است و تدریس خصوصی و هزینه‌کردن برای آن، عملکردهای کلامی و ریاضی بالاتری را در دانش‌آموزان پیش‌بینی می‌کند. (Yung (2019) در پژوهشی نشان می‌دهد که معلمان آموزشگاه‌های خصوصی از معلمان مدارس رسمی عملکرد مؤثرتری دارند و (Geng (2024) معتقد است که تاکتیک‌های

تدریس خصوصی ممکن است با استفاده از نظریه طرحواره شناختی با تمرکز بر رشد ساختارهای شناختی منحصر به فرد هر دانش‌آموزان منجر به پیشرفت تحصیلی عالی‌تر و بهتر شود.

روش

رویکرد پژوهش «کیفی» و از نوع روش نظریه داده‌بنیاد بود. به جهت آن که موضوع و سؤالات پژوهش حاضر بیشتر ماهیت اکتشافی و کشف پدیده‌ها را دارد تا آزمون فرضیه‌ها، لذا از روش نظریه برخاسته از داده‌ها استفاده شد. از سویی هدف اصلی پژوهش توسعه یک مدل مفهومی یا تئوری جدید بود، نه صرفاً توصیف یا تبیین این پدیده. روش‌های تحقیق کمی یا سایر روش‌های کیفی مانند مطالعات موردی یا پدیدارشناسی، نمی‌توانند به خوبی به سؤالات این پژوهشی پاسخ دهند. روش نظریه داده‌بنیاد با استفاده از تحلیل مستمر داده‌ها، درک عمیق‌تری از پدیده تدریس خصوصی فراهم آورد و بدون پیش فرض‌های نظری، مفاهیم و روابط جدیدی کشف شد. استدلال دیگر آنکه این روش با هدف اصلی پژوهش حاضر که کشف و توسعه یک مدل مفهومی جدید است، بیشتر همخوانی دارد. گروه هدف، والدین دانش‌آموزانی بودند که متقاضی تدریس خصوصی در سال تحصیلی ۱۴۰۰-۱۴۰۱ در شهر یزد بودند. با استفاده از روش نمونه‌گیری هدفمند، ۱۲ نفر از والدین در پژوهش شرکت داشتند. نمونه‌گیری تا مرحله اشباع نظری داده‌ها ادامه یافت. ابزار پژوهش مصاحبه عمیق نیمه ساختاریافته بود. جهت تدوین نظریه و عرضه پارادایمی منطقی، داده‌ها به روش «کدگذاری^۱» و «مقوله بندی^۲» باز، محوری و گزینشی^۳ (Strauss and Corbin (1998)، مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت (Bazargan, 2014). به منظور کسب اطمینان از دقت بودن یافته‌ها، مبتنی بر «سه سویه سازی^۴» اقدامات زیر صورت گرفت. تطبیق توسط اعضاء: گزارش نهایی مرحله‌ی اول، مقوله‌های به دست آمده یا فرآیند تحلیل را ۲ نفر از مصاحبه شونده‌گان بازبینی کردند و نظرات آنان در تدوین مؤلفه‌ها و مدل نهایی اعمال شد. بررسی همکار: ۲ نفر از اعضای هیئت علمی دانشگاه یافته‌ها را بررسی کردند و دیدگاه‌های آنان در کدگذاری‌ها و مقوله‌بندی‌ها اعمال شد. مشارکتی بودن پژوهش: در تفسیر و تحلیل داده‌ها مشارکت کنندگان به طور همزمان به پژوهشگران کمک کردند. بازنمایشی

-
- 1- Coding
  - 2- Categorizing
  - 3- Open, Axial, and Selective Coding
  - 4- Triangulation

پژوهشگر: پیش‌داوری و سؤگیری پژوهشگر تا حد امکان کنترل شد.

جدول ۱. مشخصات جمعیت شناختی شرکت‌کنندگان در پژوهش

Table 1. Demographic characteristics of the research participants

ردیف	کد مصاحبه‌شونده	والد	مقطع تحصیلی دانش‌آموز	مدت زمان استفاده از تدریس خصوصی
۱	A	مادر	متوسطه اول	۱ سال
۲	B	پدر	متوسطه اول	بیش از ۵ سال
۳	C	مادر	متوسطه دوم	بیش از ۲ سال
۴	D	مادر	متوسطه دوم	۵ سال
۵	E	پدر	متوسطه اول	۲ سال
۶	F	مادر	متوسطه دوم	بیش از ۳ سال
۷	G	پدر	متوسطه دوم	۳ سال
۸	H	مادر	متوسطه اول	۲ سال
۹	I	مادر	متوسطه دوم	۲ سال
۱۰	J	پدر	متوسطه دوم	۴ سال
۱۱	K	مادر	متوسطه اول	بیش از ۲ سال
۱۲	L	مادر	متوسطه دوم	بیش از ۲ سال

با بررسی اطلاعات کمی ارائه شده در جدول ۱، می‌توان نکات زیر را استخراج کرد: والدین مصاحبه‌شونده: از ۱۲ مصاحبه‌شونده، ۸ نفر (۶۶٫۷٪) مادران و ۴ نفر (۳۳٫۳٪) پدران هستند. مقطع تحصیلی دانش‌آموزانی که والدین آنان در پژوهش مشارکت داشتند، ۶ نفر (۵۰٪) از دانش‌آموزان در مقطع متوسطه اول و ۶ نفر (۵۰٪) در مقطع متوسطه دوم مشغول به تحصیل هستند. مدت زمان استفاده از تدریس خصوصی: ۴ نفر (۳۳٫۳٪) بیش از ۲ سال، ۳ نفر (۲۵٪) بیش از ۳ سال، ۲ نفر (۱۶٫۷٪) ۲ سال، ۲ نفر (۱۶٫۷٪) ۱ سال، ۱ نفر (۸٫۳٪) بیش از ۵ سال. از این اطلاعات می‌توان دریافت: اکثر والدین مشارکت‌کننده در این پژوهش، مادران هستند. تقسیم‌بندی مقطع تحصیلی دانش‌آموزان به نسبت برابر است. بیشتر والدین (۵۸٫۳٪) از تدریس خصوصی برای دانش‌آموزان خود به مدت بیش از ۲ سال استفاده می‌کنند. این اطلاعات کمی می‌تواند زمینه‌ای مناسب برای تحلیل‌های عمیق‌تر در مورد تجارب والدین در استفاده از تدریس خصوصی فراهم کند.

یافته‌ها

یافته‌های حاصل از مصاحبه‌ها پیرامون عوامل علی مؤثر بر شکل‌گیری تدریس خصوصی در دوره تحصیلی متوسطه به این شرح بود:

جدول ۲. عوامل علی مؤثر بر شکل‌گیری تدریس خصوصی در دوره تحصیلی متوسطه

Table 2. Causal factors affecting the formation of private Teaching in secondary education

مقوله اصلی	مقوله‌های فرعی	گزاره‌ها (کدها)
تغییر محتوای کتب درسی و ناآگاهی والدین نسبت به آن	تغییر محتوای کتب درسی و ناآگاهی والدین نسبت به آن	کتاب‌ها خیلی تغییر کرده و ما هم که نمیتونیم به فرزندمون خیلی کمک کنیم (مصاحبه D).
	تغییر محتوای کتاب‌های درسی عامل مهمی هست؛ چون دیگر من پدر یا مادر نمی‌توانم به فرزندم کمک کنم (مصاحبه F).	تغییر کتاب‌ها باعث شده که ما هم نتوانیم کمکی به بچه‌ها بکنیم و به‌ناچار از معلم خصوصی استفاده کنیم (مصاحبه H).
کیفیت پایین آموزش، یادگیری در زمان آموزش رسمی در مدرسه (عملکرد ضعیف مدرسه و معلم)	کیفیت پایین آموزش، یادگیری در زمان آموزش رسمی در مدرسه (عملکرد ضعیف مدرسه و معلم)	آموزش سیستمی پاسخگوی نیاز ما نبوده (مصاحبه C).
	اگر آموزش و پرورش خوب عمل می‌کرد، دیگر نیازی به این کلاس‌ها نبود (مصاحبه J).	برای کمک کردن به وضعیت درسی دانش‌آموز (مصاحبه A).
عملکرد ضعیف دانش‌آموز در یک یا دو درس خاص	عملکرد ضعیف دانش‌آموز در یک یا دو درس خاص	دانش‌آموزان خوب تلاش نمی‌کنند (مصاحبه G).
	ضعف در یکی دوتا درس باعث شده که دانش‌آموزان به کلاس خصوصی بروند مثل ریاضی، فیزیک و... (مصاحبه E).	ضعف در یکی دوتا درس باعث شده که دانش‌آموزان به کلاس خصوصی بروند مثل ریاضی، فیزیک و... (مصاحبه E).
تعطیلی مدارس به دلیل کرونا و شدت گرفتن افت تحصیلی دانش‌آموزان	تعطیلی مدارس به دلیل کرونا و شدت گرفتن افت تحصیلی دانش‌آموزان	عامل کرونا که تو این شرایط یادگیری خوب نبوده (مصاحبه A).
	این کلاس‌ها در این شرایط کرونایی خیلی خوب بود و تأثیر داشت (مصاحبه B).	این کلاس‌ها در این شرایط کرونایی خیلی خوب بود و تأثیر داشت (مصاحبه B).
سرمایه‌گذاری در آموزش فرزندان نوعی سرمایه‌گذاری بلندمدت	سرمایه‌گذاری در آموزش فرزندان نوعی سرمایه‌گذاری بلندمدت	برای اینکه دانش‌آموزان از جامعه عقب نباشند باید فرزند رو در این مسیر قرار بدهیم (مصاحبه F).
	اگر فرزند من این کلاس‌ها را شرکت کند و کنکور رتبه بالا به دست آورد، بهترین دانشگاه و بهترین سرنوشت را دارد (مصاحبه C).	اگر فرزند من این کلاس‌ها را شرکت کند و کنکور رتبه بالا به دست آورد، بهترین دانشگاه و بهترین سرنوشت را دارد (مصاحبه C).
سرمایه‌گذاری برای بچه‌های می‌شود (مصاحبه J).	سرمایه‌گذاری برای بچه‌های می‌شود (مصاحبه J).	برای اینکه فرزند در درس قوی شود، در جامعه پیشرفت کند (مصاحبه D).
	سرمایه‌گذاری روی آموزش فرزندان، مثل سرمایه‌گذاری برای آیندشونه و خیلی مهمه (مصاحبه A).	سرمایه‌گذاری روی آموزش فرزندان، مثل سرمایه‌گذاری برای آیندشونه و خیلی مهمه (مصاحبه A).

عوامل علی مؤثر بر شکل‌گیری تدریس خصوصی در دوره تحصیلی متوسطه

شرایط علی به معنای شرایطی است که علت اصلی به وجود آمدن یک پدیده است. نتایج حاصل از مصاحبه با والدین نشان داد که مهم‌ترین شرایط و موجبات علی به وجود آمدن این نوع از تدریس عبارت است از:

- **تغییر محتوای کتب درسی و ناآگاهی والدین نسبت به آن:** در سال‌های اخیر بسیاری از محتوای کتب درسی به خصوص دروس مهمی مانند ریاضی، فیزیک، شیمی، زیست و... تغییر کرده است و لذا والدین و خانواده‌های دانش‌آموزان دوره متوسطه، چندان امکان کمک به فرزندان خود در این دروس را ندارند و چنانچه آموزش‌های مدرسه (به خصوص مدارس عادی و دولتی) در این زمینه کفایت نکند، والدین و دانش‌آموزان به آموزشگاه‌های خصوصی و کلاس‌های خصوصی روی می‌آورند.

- **کیفیت پایین آموزش - یادگیری در زمان آموزش رسمی در مدرسه (عملکرد ضعیف مدرسه و معلم):** یکی از مهم‌ترین دلایل گرایش والدین و دانش‌آموزان به کلاس‌های خصوصی، ناکارآمدی نظام آموزش رسمی و مدارس عادی در ارائه مباحث درسی است. این مسئله تقریباً در همه‌ی مصاحبه‌ها از سوی والدین ذکر شد و خانواده‌ها معتقد بودند که کیفیت آموزش رسمی بسیار افت کرده و به گونه‌ای است که نیاز به آموزش‌های مکمل و تدریس خصوصی به شدت احساس و توصیه می‌شود. این امر از مهم‌ترین چالش‌های تقاضای تدریس خصوصی در جامعه است که لازم است نظام آموزش و پرورش، مشکلات، کاستی‌ها و چالش‌های آموزشی خود را شناسایی نموده و برای برطرف کردن آن برنامه‌ریزی نماید.

- **عملکرد ضعیف دانش‌آموز در یک یا دو درس خاص:** تقاضا برای تدریس خصوصی اغلب برای دروس خاصی انجام می‌شود، در رشته‌های تجربی و ریاضی اغلب برای دروسی مانند ریاضی، فیزیک، شیمی و زیست و برای دانش‌آموزان رشته‌های انسانی برای دروسی مانند عربی و ریاضی استفاده می‌شود و این نشان‌دهنده‌ی ضعف عمومی دانش‌آموزان ایرانی در این دروس است که چالش بزرگ و اساسی بوده و نیازمند بازنگری در نظام آموزش و پرورش و تقویت این دروس از پایه و سال‌های ابتدایی در مدارس است.

- **تعطیلی مدارس به دلیل کرونا و شدت گرفتن افت تحصیلی دانش‌آموزان:** یکی از مشکلات در نظام تحصیلی در دو سه سال اخیر نه تنها در ایران که در کل جهان، اپیدمی بیماری کرونا و تعطیلی‌های ناشی از آن بوده است که باعث افت کیفیت نظام آموزشی گردید

و بیش از هر زمانی خانواده‌ها به‌سوی آموزشگاه‌های خصوصی و تدریس خصوصی روانه شدند که البته همه خانواده‌ها چنین توانی را نداشتند.

- سرمایه‌گذاری در آموزش فرزندان نوعی سرمایه‌گذاری بلندمدت: در نهایت یکی از دیگر عوامل علی مؤثر بر رواج و گسترش کلاس‌های خصوصی به‌خصوص در دوره متوسطه، تصور والدین از این موضوع است که سرمایه‌گذاری در آموزش فرزندان نوعی سرمایه‌گذاری بلندمدت است؛ و خانواده‌ها معتقدند که تأمین آینده‌ی دانش‌آموزان مشروط به موفقیت تحصیلی آن‌ها است و لذا تدریس خصوصی را راهی برای تقویت این موضوع می‌دانند. یافته‌های حاصل از مصاحبه‌ها پیرامون شرایط زمینه‌ای مؤثر بر شکل‌گیری تدریس خصوصی در دوره تحصیلی متوسطه به شرح جدول ۳ بود.

- شرایط اقتصادی والدین: آموزش‌های خصوصی و استفاده از تدریس خصوصی برای فرزندان، نیازمند تحمل هزینه‌های اضافی در زندگی است و قطعاً خانواده‌هایی می‌توانند از این شرایط بهره ببرند که از نظر اقتصادی در شرایط مالی مطلوبی باشند و بتوانند از پس هزینه‌های این کلاس‌ها بر بیایند.

- ناتوانی خانواده در کمک به تحصیل دانش‌آموز: تغییر شیوه‌های تدریس، تغییر محتوای کتب درسی و متفاوت شدن محتوای آموزش باعث شده است که دیگر والدین و خانواده‌ها به‌خصوص در دوره‌ی متوسط، نتوانند به فرزندان خود در تحصیل کمک رسانند و این امر از مهم‌ترین دلایلی است که باعث می‌شود که از فرد ثالثی به‌عنوان معلم خصوصی استفاده شود و مشکلات تحصیلی دانش‌آموز را از این طریق برطرف نمایند. البته بخشی از این دلیل، مجدد به ناکارآمدی نظام آموزش رسمی بر می‌گردد، نظام آموزشی‌ای که نتوانسته از کارآمدی لازم برخوردار شود و محتوای آموزشی ارائه شده برای برخی از دانش‌آموزان کافی نبوده و ابهامات، سؤالات و مشکلات زیادی برای دانش‌آموز به وجود می‌آید که باعث شده است که روزه‌روز نیاز به تدریس خصوصی بیشتر شود.

- مشغله فراوان پدر و مادر: در برخی از خانواده‌ها که والدین هر دو از مشغله‌های کاری بسیار برخوردار هستند، فرصتی برای حل مشکلات و کاستی‌های تحصیلی فرزند خود ندارند و به همین دلیل از آموزش‌های تکمیلی استفاده می‌نمایند، برای این خانواده‌ها، تدریس و آموزشگاه‌های خصوصی مفید بوده است و توانسته خلاً وجود یک حامی و کمک را برای آن‌ها پر نماید.

جدول ۳. شرایط زمینه‌ای مؤثر بر شکل‌گیری تدریس خصوصی در دوره تحصیلی متوسطه

Table 3. background conditions affecting the formation of private Teaching in secondary education

مقوله اصلی	مقوله‌های فرعی	گزاره‌ها (کدها)
شرایط اقتصادی والدین	شرایط اقتصادی والدین	معمولاً کسانی که وضع مالی خوبی دارند، بیشتر از کلاس خصوصی استفاده می‌کنند (مصاحبه F).
		از نظر اقتصادی اصلاً برایم مهم نیست، هر قیمتی که باشد باید به کلاس خصوصی بفرستم تا پیشرفت کنه (مصاحبه K).
ناتوانی خانواده در کمک به تحصیل دانش‌آموز	ناتوانی خانواده در کمک به تحصیل دانش‌آموز	بحث مالی اش اصلاً مهم نیست، مهم پیشرفته (مصاحبه C).
		من خودم چندان نمی‌توانم به فرزندم در درس‌هاش کمکی بکنم (مصاحبه H).
مشغله فراوان کاری پدر و مادر	مشغله فراوان کاری پدر و مادر	الان خانواده‌ها در کمک تحصیلی به فرزندان ناتوان‌اند و نمی‌توانند کمکی بکنند (مصاحبه A).
		به شخصه من و همسر من همیشه سر کار هستیم و مشغله کاری ما زیاد است و برای اینکه خیالمان از درس فرزندمون راحت باشه، به معلم خصوصی مراجعه کردیم (مصاحبه E).
رواج فرهنگ تدریس خصوصی در فامیل و آشنایان	رواج فرهنگ تدریس خصوصی در فامیل و آشنایان	خانواده‌هایی که هم خانم و هم آقا شاغل هستند، این کلاس‌ها خیلی می‌تواند مفید باشد (مصاحبه B).
		نوعی مدگرایی و چشم و هم چشمی شکل گرفته، وقتی همه دارند می‌برند تدریس خصوصی، ما هم باید ببریم چاره‌ای نیست (مصاحبه C).
کیفیت بالای کلاس خصوصی	کیفیت بالای کلاس خصوصی	این کلاس‌ها دانش‌آموز متمرکز است و فقط دانش‌آموز و معلم هستند، معلم پاسخگوی همه سؤالات دانش‌آموز است (مصاحبه K).
		این کلاس‌ها به خانواده‌ها پاسخگو هستند (مصاحبه D).
تعداد دانش‌آموزان در این کلاس‌ها کمتر است، رابطه دانش‌آموز و معلم صمیمی است، بیشتر و عمیق‌تر کار می‌شود، وقت زیادی گذاشته می‌شود (مصاحبه A).	تعداد دانش‌آموزان در این کلاس‌ها کمتر است، رابطه دانش‌آموز و معلم صمیمی است، بیشتر و عمیق‌تر کار می‌شود، وقت زیادی گذاشته می‌شود (مصاحبه A).	نکاتی که توی کلاس خصوصی گفته می‌شود، در مدارس عادی گفته نمی‌شود (مصاحبه I).
		این کلاس‌ها خلوت است، دانش‌آموز تمرکز بیشتری دارد، به راحتی از معلم سؤال می‌پرسد، تنوع در محیط یادگیری بیشتر است (مصاحبه L).

شرایط زمینه‌ای مؤثر بر شکل‌گیری تدریس خصوصی

- رواج فرهنگ تدریس خصوصی در فامیل و آشنایان (نوعی مدگرایی - چشم و هم چشمی در این زمینه): چشم و هم چشمی و رقابت خانواده‌ها برای حضور فرزندان در کلاس خصوصی، دلیل دیگری از گسترش تدریس‌های خصوصی است. لوکس بودن این نوع کلاس‌ها از دیدگاه خانواده‌ها در کنار رقم‌های نجومی هر جلسه تدریس خصوصی، ماجرای

است که شرایط دشواری را برای خانواده‌ها و دانش‌آموزان ایجاد می‌کند. نوعی مدگرایی و چشم و هم چشمی در این زمینه وجود دارد و خانواده‌ها برای اینکه در این زمینه با یکدیگر رقابت کنند، فرزندان خود را به کلاس خصوصی می‌فرستند و کلاس خصوصی برای آن‌ها نوعی پرستیژ اجتماعی به همراه دارد که البته این مسئله خود یک آسیب اجتماعی - فرهنگی است و باید حل شود.

- **کیفیت بالای کلاس خصوصی:** از دیگر دلایلی که باعث گرایش خانواده‌ها به کلاس‌های خصوصی شده است، کیفیت بالای آموزشگاه‌های خصوصی و کلاس‌های خصوصی در مقابل آموزش رسمی و مدارس عادی است. شاید مهم‌ترین مزیت و فایده کلاس تدریس خصوصی این باشد که انعطاف بالایی دارد. به لحاظ تعداد جلساتی که قرار است برگزار شود، سطح کلاس، زمان هر جلسه، محل برگزاری کلاس، انتخاب استاد، مبحثی که قرار است تدریس شود و از بسیاری از جنبه‌های دیگر کلاس‌های تدریس خصوصی انعطاف زیادی دارد و شاگرد و والدین ایشان می‌توانند به هر شکل و صورتی که ترجیح می‌دهند از این کلاس‌ها استفاده نمایند. کلاس‌های گروهی و تقویتی که در مدارس و آموزشگاه‌ها برگزار می‌شود معمولاً سرفصل‌های مشخص و تعداد جلسات از قبل تعیین شده‌ای دارد و استاد و معلم حاضر در کلاس همان تعداد جلسات را برگزار خواهد کرد. کلاس‌های خصوصی کاملاً هدف‌دار و اختصاصی برگزار می‌شود. فیلم آموزشی، کتاب کمک‌آموزشی، کلاس‌های گروهی و... مطالبی را به صورت کلی ارائه می‌کنند و شاگرد باید سعی کند مطالب موردنظر خودش را از بین کل مطالب ارائه شده یاد بگیرد. در کلاس خصوصی دقیقاً و ۱۰۰ درصد مطالبی ارائه می‌شود که مد نظر شاگرد است و برای امتحان یا کنکور لازم دارد. خصوصاً اگر هدف رفع اشکال است، هیچ راهکار دیگری جای کلاس خصوصی را نخواهد گرفت. کلاس‌های خصوصی بازدهی بالایی دارد. چون کلاس هدف‌دار است و سطح کلاس با توجه به دانش و معلومات شاگرد و با توجه به هدف ایشان تعیین می‌شود در نتیجه بازدهی کلاس بسیار زیاد است. از طرف دیگر چون استاد و معلم توسط خود شاگرد انتخاب می‌شود و استادی در کلاس حضور دارد که خوب تدریس می‌کند باز هم بازدهی کلاس بیشتر می‌شود. بنابراین، با توجه به کاستی‌های نظام آموزش رسمی، که برخی از روش‌های تدریس سنتی و ناکارآمد است، برخی معلمان کیفیت لازم را نداشته و روش‌های تدریس مناسبی ندارند، برخی کلاس‌ها

فشرده است و مطالب به خوبی آموخته نمی‌شود و... کلاس‌های آموزشگاه‌های خصوصی با جبران این نقایص کارآمدی و کیفیت بالاتری دارند. یافته‌های حاصل از مصاحبه‌ها پیرامون عوامل مداخله‌گر بر شکل‌گیری تدریس خصوصی به این شرح بوده است:

جدول ۴. عوامل مداخله‌گر اثرگذار بر شکل‌گیری تدریس خصوصی

Table 4. Intervening factors affecting the formation of private teaching

مقوله اصلی مقوله‌های فرعی	گزاره‌ها (کدها)
اهمیت و نقش موفقیت در کنکور در آتیه شغلی	چاره‌ای نیست برای اینکه در کنکور قوی شود (مصاحبه F). کنکور برای ورود به دانشگاه خیلی تأثیر دارد و باید دانش‌آموز قوی شود (مصاحبه E).
	برای موفقیت در کنکور به این کلاس‌ها نیاز است (مصاحبه C). کنکور سخت است و مفهومی است و نیاز به تلاش بیشتر دارد و تدریس خصوصی این نیاز را برطرف می‌کند (مصاحبه I). جو کنکور باعث شده که افراد به سمت آموزشگاه‌های خصوصی بروند (مصاحبه J). شرایط پذیرش کنکور باعث شده که به سمت کلاس خصوصی بیاییم. ساختار این‌گونه است (مصاحبه H). در این زمان وابستگی شغل مناسب به موفقیت در کنکور است، اگر نبود نمی‌فرستادمش (مصاحبه D).
مدرک‌گرایی در جامعه	الان دانش‌آموز باید مدرک بگیرد و چاره دیگه‌ای نیست (مصاحبه K). فقط برای کنکور و گرفتن مدرک به این آموزشگاه‌ها نیاز داریم (مصاحبه L). به دلیل رقابت شدید بین دانش‌آموزان در گرفتن رشته‌های بالای کنکور و پذیرش در رشته‌های خاص (مصاحبه C).
توصیه مدیر یا مشاور برای مراجعه به این نوع آموزش	مدیر مدرسه خیلی دلسوز بود و پیشنهاد کرد که دانش‌آموز را ببرید کلاس خصوصی تا مشکلاتش حل بشه و پیشرفت کنه (مصاحبه F). مشاور مدرسه وقتی برای کنکور صحبت می‌کردم، پیشنهاد داد (مصاحبه I).
تقاضای بیشتر برای چند درس تخصصی خاص (فیزیک، ریاضی، شیمی و...)	من فقط برای چند تا از دروس مهم از این کلاس‌ها استفاده می‌کنم و چاره‌ای هم نیست (مصاحبه J). برخی از دروس مثل ریاضی و فیزیک رو باید استفاده کنیم تا بچه‌ها کیفیتشون بالا برود (مصاحبه K).
رواج فرهنگ تست‌زنی	نیاز به تست‌زنی باعث شد که از این کلاس استفاده کنیم (مصاحبه L). کنکور نیاز داره که تست‌زنی بچه‌ها قوی بشه (مصاحبه D).

عوامل مداخله‌گر افزایش گرایش خانواده‌ها به تدریس خصوصی عبارت است از:

- **اهمیت و نقش موفقیت در کنکور در آتیه شغلی:** در نظام آموزشی، وقتی دانش‌آموزی می‌بیند اغلب هم‌کلاسی‌های او برای درس‌های مختلف، معلم خصوصی دارند و اعتقادشان بر این است که بدون معلم خصوصی قبولی در کنکور امکان‌پذیر نیست، به‌ناچار سراغ کلاس‌های کنکور می‌رود، بخصوص که در این میان تبلیغات رسمی و غیررسمی نیز، احساس این دانش‌آموز را تقویت می‌کنند. در جامعه‌ی امروز، آینده‌ی تحصیلی و شغلی دانش‌آموزان به سدی به نام کنکور وابسته است و باتوجه‌به رقابتی‌شدن و تجاری‌شدن کنکور و وجود مؤسسات مختلف در این زمینه، یکی از راه‌های موفقیت دانش‌آموزان در این زمینه، رفتن به کلاس‌های خصوصی و استفاده از آموزش‌های تکمیلی است که این امر مدام بر نابرابری‌های آموزشی می‌افزاید، چرا که بخش عمده‌ای از جامعه هزینه‌های رفتن به کلاس‌های خصوصی را نمی‌توانند تأمین نمایند.

- **مدرک‌گرایی در جامعه:** مدرک محوری در مقابل مهارت‌محوری قرار دارد، صددرصد افزایش سطح سواد و علم در هر جامعه‌ای باعث پیشرفت همه‌جانبه آن خواهد شد؛ بنابراین این امر باعث شده تا برخی کشورها روزه‌روز پیشرفت کنند. اما در کشور ما، ایران پدیده مدرک‌گرایی جایگزین افزایش سواد در جامعه شده و به همین صورت دیگر برای دانشجویان فرقی نمی‌کند که در کدام دانشگاه تحصیل کنند، بلکه تنها اولویت آن‌ها دریافت مدرک دانشگاهی خواهد بود تا متناسب با آن بتوانند پرستیژ اجتماعی خود را حفظ و در حد مدرک اخذ شده حقوق دریافت کنند. فاصله گرفتن از مدرک‌گرایی، نیازمند فرهنگ‌سازی و اصلاح قوانین و مقررات است. اینکه حتماً دانش‌آموز وارد دانشگاه شود و یکی از رشته‌های تحصیلی را (علی‌رغم میل باطنی و کاربردی بودن آن) بخوانند، باعث شده که در سال‌های دوره‌ی متوسطه و به‌خصوص در سال کنکور، دانش‌آموزان بسیاری به کلاس‌های آموزشگاه‌های خصوصی روی آورند و سعی نمایند که هرطور شده وارد دانشگاه شوند.

- **توصیه مدیر یا مشاور برای مراجعه به این نوع آموزش:** کلاس‌های خصوصی برای برخی از دانش‌آموزان ضعیف می‌تواند بسیار مفید باشد و مدیران و مشاوران مدارس، برای کاستن از مشکلات یادگیری و تحصیلی دانش‌آموز، به خانواده‌ها پیشنهاد می‌کنند که فرزند خود را به آموزشگاه‌های خصوصی ببرند و از این طریق وضعیت تحصیلی وی را ارتقا

بخشند. در مصاحبه‌ها نیز چندین بار به این موضوع اشاره شده بود.

- تقاضای بیشتر برای چند درس تخصصی خاص (فیزیک، ریاضی، شیمی و...):

تدریس خصوصی در جامعه ما و به‌خصوص در بین مصاحبه‌شوندگان، برای همه‌ی دروس رایج نیست، بلکه اغلب برای چندین درس خاص مانند ریاضی، فیزیک، شیمی، زیست، عربی و... است. این مسئله به ناکارآمدی نظام آموزش فعلی مربوط می‌شود که اغلب دانش‌آموزان در این دروس مشکل دارند و لذا باید در روش‌های تدریس در آموزش رسمی در این دروس تجدیدنظر نمود و محتوای کتب درسی و روش‌های درسی به‌گونه‌ای تدوین شوند که همه‌ی دانش‌آموزان در این دروس ارتقا یابند.

- رواج فرهنگ تست‌زنی: سدی به نام کنکور و رواج فرهنگ تست‌زنی از دیگر دلایل

گسترش کلاس‌های تدریس خصوصی در سال‌های دبیرستان و دوره‌ی متوسطه است. مدارس دولتی و عادی در این زمینه دچار نقص و کاستی هستند و نمی‌توانند آن‌گونه که باید این مهارت را به دانش‌آموزان آموزش دهند و لذا دانش‌آموزان به کلاس‌های خصوصی روی می‌آورند تا بتوانند این مهارت را در خود تقویت نموده و در کنکور نتایج خوبی کسب نمایند. یافته‌های حاصل از مصاحبه‌ها پیرامون راهبردهای مواجهه با شکل‌گیری تدریس خصوصی در دوره متوسطه به شرح جدول ۵ بود.

راهبردها مواجهه با شکل‌گیری تدریس خصوصی در بین خانواده‌ها و دانش‌آموزان آن عبارت است از: تدریس خصوصی در منزل، تدریس خصوصی در مدارس، مشاوره خصوصی، ترکیب تدریس خصوصی با خدمات آموزشی، رفع اشکال و تست‌زنی در مدارس، افزایش کیفیت آموزشی در مدرسه و جبران کاستی‌ها، کاستن از اهمیت کنکور در جامعه و هدایت برخی از دانش‌آموزان به رشته‌های فنی، نظارت بیشتر آموزش و پرورش در این کلاس‌ها. به نظر می‌رسد که ترکیب تدریس خصوصی با خدمات آموزشی، ارتقای کیفیت آموزشی در مدارس دولتی، تغییر شیوه‌های تدریس، برگزاری کلاس‌های خصوصی در مدارس، کاستن از اهمیت کنکور و مدرک‌گرایی و در نهایت افزایش نظارت آموزش و پرورش بر آموزشگاه‌های خصوصی و کلاس‌های آن از مهم‌ترین راهبردهایی است که می‌تواند چالش‌ها و آسیب‌های ناشی از تدریس خصوصی را در جامعه کاهش دهد.

جدول ۵. راهبردهای مواجهه با شکل‌گیری تدریس خصوصی در دوره متوسطه

Table 5. coping strategies with the formation of private Teaching in secondary education

مقوله اصلی	مقوله‌های فرعی	گزاره‌ها (کدها)
راهبردهای مواجهه با شکل‌گیری تدریس خصوصی در دوره متوسطه	تدریس خصوصی وقت‌گیر است (مصاحبه E).	تدریس خصوصی در منزل خیلی بهتر است، رفت‌وآمد به آموزشگاه‌ها و... تدریس خصوصی وقت‌گیر است (مصاحبه E).
	در منزل	به نظرم تدریس خصوصی اگر در منزل باشد کارایی بیشتری دارد (مصاحبه G).
	تدریس خصوصی مدارس	مدارس خودشان اگر این آموزش‌ها را ارائه دهند بهتر است و همه دانش‌آموزان بتوانند استفاده کنند (مصاحبه H).
	مشاوره خصوصی	مشاوره‌های خصوصی در مدارس باید تقویت شود و این آموزش‌ها در مدارس ارائه شود نه اینکه جدا باشد (مصاحبه C).
	ترکیب تدریس خصوصی با خدمات آموزشی	بهتر است این آموزش‌ها با آموزش‌های رسمی در مدارس تلفیق شود و به طوری باشد که بین بچه‌ها دودستگی و جدایی نباشد و فقط گروه خاصی از آموزش‌های خصوصی استفاده کنند (مصاحبه F).
	رفع اشکال و تست‌زنی در مدارس	معلمان در مدرسه خوب کار کنند، رفع اشکال کنند، تست‌زنی به بچه‌ها یاد بدهند تا ما نیازی به تدریس و کلاس خصوصی نداشته باشیم (مصاحبه I).
	افزایش کیفیت آموزشی در مدرسه و جبران کاستی‌ها	اگر مدارس وضعیت خوبی پیدا کنند و آموزش جدی شود و بازدهی کلاس‌ها بالا برود (مصاحبه B). دانش‌آموزان هم تلاش بیشتری کنند و نیاز به کلاس خصوصی نباشد (مصاحبه F). اگر آموزش و پرورش خوب کار می‌کرد و کیفیت آموزش بالا می‌رفت، دیگر نیازی به این کلاس‌ها نداشتیم (مصاحبه K). معلمان در مدرسه طوری تدریس کنند که دیگر نیازی به کلاس خصوصی نباشد (مصاحبه D).
	کاستن از اهمیت کنکور در جامعه و هدایت برخی از دانش‌آموزان به رشته‌های فنی و...	فقط برای کنکور به این کلاس‌ها می‌رویم، این کنکور باعث شده پیامدهای منفی ایجاد شود و رقابت بدی بین بچه‌ها پیش آمده، همه به هر طریقی می‌خواهند وارد دانشگاه و برخی رشته‌های خاص بشوند و این خیلی بد است (مصاحبه L). برخی از دانش‌آموزان اگر به خودشان باشد به این کلاس‌ها نمی‌آیند، ولی برای کنکور مجبورند (مصاحبه H).
	نظارت بیشتر آموزش و پرورش در این کلاس‌ها	آموزش و پرورش باید بر این کلاس‌ها نظارت کند و جلوی پیشرفت بی‌رویه آن را بگیرد و به جای آن آموزش رسمی در مدارس را بهبود بخشد در این کلاس‌ها (مصاحبه G).

یافته‌های حاصل از مصاحبه‌ها پیرامون پیامدهای حاصل از حاصل از شکل‌گیری تدریس خصوصی به این شرح بود:

جدول ۶. پیامدهای حاصل از شکل‌گیری تدریس خصوصی

Table 6: Consequences of the formation of private Teaching

اصلی	مقوله‌های فرعی	گزاره‌ها (کدها)
	عدم پرورش خلاقیت و تفکر واگرا	دانش‌آموزان این‌قدر به فکر درس خواندن و تست‌زدن هستند که اصلاً از خلاقیت خود استفاده نمی‌کنند (مصاحبه C). سیستم آموزشی ما اصلاً طوری است که قوه خلاقیت دانش‌آموزان را تقویت نمی‌کنند... فقط حفظ می‌کنند، تست می‌زنند (مصاحبه K).
	بی‌توجهی به مهارت‌آموزی	متأسفانه، نظام آموزشی ما که این‌قدر به کنکور و این کلاس‌ها وابسته شده، اصلاً از آموزش مهارت‌ها به دانش‌آموزان غافل شده است (مصاحبه E). بچه‌های ما فقط درس می‌خوانند، تست می‌زنند و ... نه آموزش خاصی، نه مهارتی و (مصاحبه A).
	بی‌توجهی به حرفه‌آموزی	شرایط آموزشی و این وابستگی به کنکور اصلاً از حرفه‌آموزی و مهارت‌آموزی به دانش‌آموزان غفلت کرده (مصاحبه B). این کلاس‌ها هم فقط دروس مدرسه‌رو یاد می‌ده، بچه‌های ما در عمل هیچ حرفه و مهارتی رو نمی‌آموزند (مصاحبه G).
	کالا شدن و لوکس شدن آموزش و پرورش (نقطه مقابل آموزش و پرورش همگانی)	این کلاس‌ها باعث رواج تجمل‌گرایی در آموزش شده (مصاحبه B). باعث شده که آموزش و پرورش مانند یک کالای لوکس باشد (مصاحبه D). آموزش الان وابسته به پول شده مثل یک کالای لوکس (مصاحبه F).
	آسیب‌های روانی - جسمی به دانش‌آموزان	گاهی این کلاس‌ها و فشار آن در کنار آموزش‌های مدرسه باعث آسیب‌های روانی - جسمانی در دانش‌آموزان می‌شود (مصاحبه J). این کلاس‌ها و رقابت بین دانش‌آموزان آسیب‌زا شده (مصاحبه G).
	افزایش اضطراب، استرس و افسردگی	وجود کنکور از یک‌طرف و کلاس‌های خصوصی، فشردگی آموزش‌ها و ... باعث افزایش استرس، افسردگی و اضطراب در دانش‌آموزان می‌شود (مصاحبه A). من خیلی مراقب فشارهای روانی این کلاس‌ها هستم که استرس و اضطراب ایجاد نشود برای فرزندم (مصاحبه I).
	اختلال خواب و اختلال تغذیه	البته این کلاس‌ها گاهی استرس‌هایی به دانش‌آموز وارد می‌کند که اختلال در خواب و غذا هم ایجاد میشه و البته باید سعی کنیم که مراقب باشیم (مصاحبه K).
	بازتولید طبقات اجتماعی	چالش بزرگی برای بچه‌ها ایجاد کرده، چون همه نمی‌توانند به کلاس خصوصی بروند و اختلاف طبقاتی ایجاد کرده و (مصاحبه H).
	بی‌عدالتی	این کلاس‌ها باعث شده که دانش‌آموزانی که وضع مالی خوبی دارند

پیامدهای حاصل از شکل‌گیری تدریس خصوصی
پیامدهای منفی

اصلی	مقوله‌های فرعی	گزاره‌ها (کدها)
	آموزشی	از آن استفاده کنند و اما برخی از دیگر دانش‌آموزان که نمی‌توانند استفاده کنند شاید از نظر آموزشی عقب بمانند (مصاحبه L).
		این کلاس‌ها روزبه‌روز دارد پیشرفت می‌کند و از آن طرف آموزش و پرورش ضعیف‌تر شده است (مصاحبه B).
		الان دانش‌آموزانی که کلاس خصوصی می‌روند پیشرفت می‌کنند (مصاحبه E).
عملکرد تحصیلی بهتر دانش‌آموز در امتحانات		الان برای افزایش توان تحصیلی دانش‌آموزان باید استفاده کنیم (مصاحبه J). چون تدریس تک‌نفره است، مطلب را دانش‌آموز بهتر یاد می‌گیرد و عملکرد بهتری دارد (مصاحبه L).
		باعث افزایش تلاش دانش‌آموز شده است (مصاحبه I).
		بچه‌ها عملکرد بهتری در امتحانات دارند (مصاحبه J).
عملکرد تحصیلی بهتر دانش‌آموز در کنکور سراسری		بچه‌های ضعیف سرخورده می‌شوند و در کنکور هم موفق نیستند (مصاحبه L).
عملکرد بهتر تست‌زنی		این کلاس‌ها باعث بهتر شدن تست‌زنی در بچه‌ها میشه و برای کنکور خیلی مناسبه (مصاحبه G).
ایجاد شغل و درآمد برای معلمان خاص		برای خیلی از معلمان شغل و درآمد ایجاد شده (مصاحبه B).
رفع کاستی‌های آموزشی (کارکرد جبرانی)		باعث افزایش کیفیت آموزش شده و مطالبی که در مدرسه یاد نگرفتند را در این کلاس‌ها یاد می‌گیرند (مصاحبه D).
		کلاس‌ها حالت جبرانی دارد و باعث تقویت دانش‌آموزان شده و آنچه که در مدرسه یاد نگرفتند را می‌آموزند (مصاحبه F).

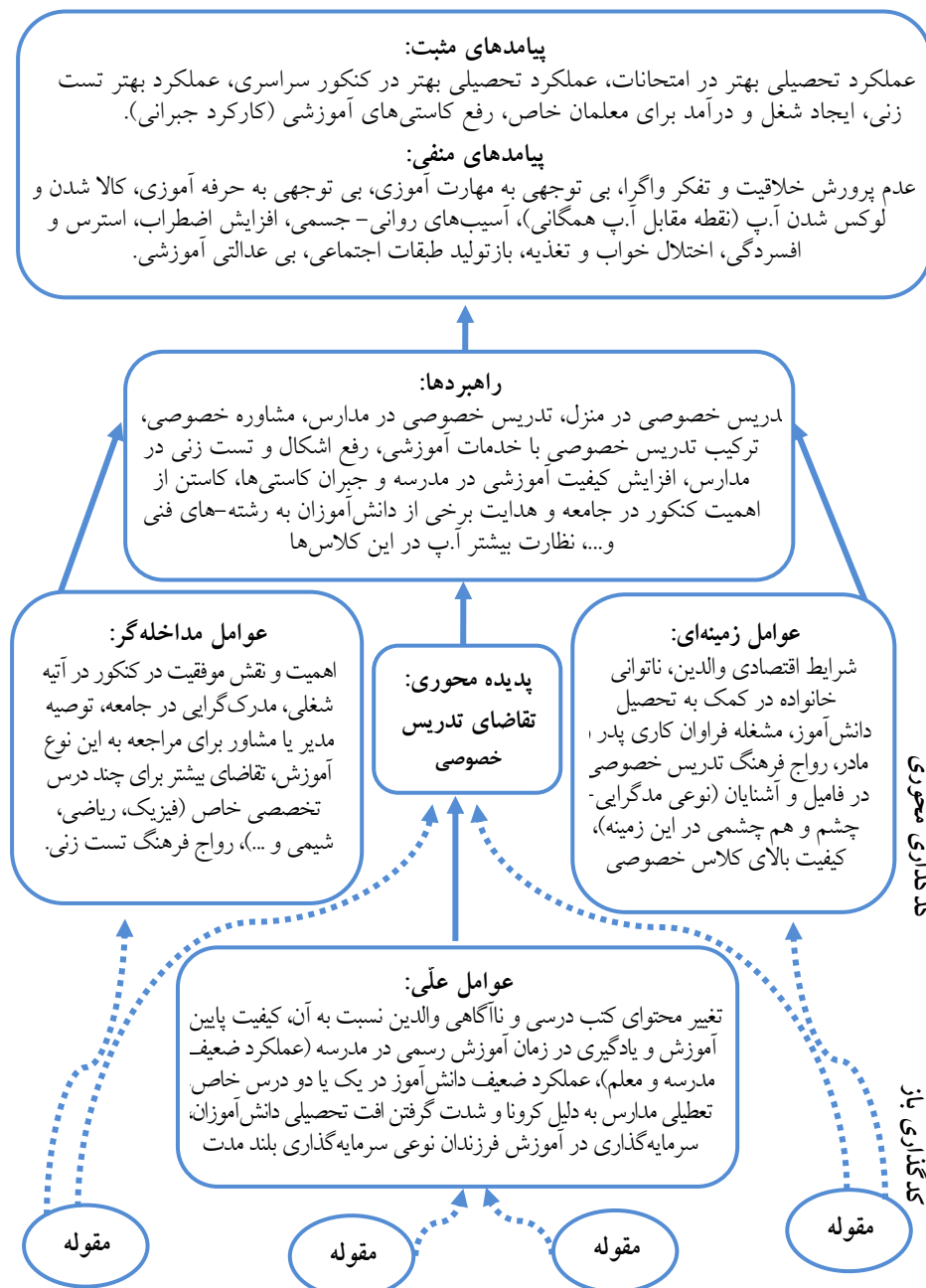
باتوجه به مصاحبه‌های انجام شده، کلاس‌های خصوصی دارای پیامدهای مثبت بسیاری است که نمی‌توان از آن چشم‌پوشی کرد. این کلاس‌ها باعث ارتقای عملکرد دانش‌آموزان می‌شود و به‌خصوص دانش‌آموزان دوره متوسطه در امتحانات پایانی و کنکور سراسری می‌توانند موفقیت‌های بیشتری را کسب نمایند و همین مسئله دلیلی شده است که هر روز دانش‌آموزان و خانواده‌های بسیاری به این کلاس‌ها گرایش پیدا نمایند. نظام آموزشی ما در برخی از جنبه‌ها دارای کاستی‌هایی است و آموزش از کیفیت لازم برخوردار نیست که باعث شده روزبه‌روز آموزشگاه‌های کلاسی و کلاس‌های خصوصی افزایش یابند. همچنین برخی از معلمان هستند که حقوق و درآمد کار در آموزش و پرورش برای آن‌ها کفایت نمی‌کند و لذا برگزاری کلاس‌های خصوصی، فرصتی است که این معلمان درآمد مناسبی را برای خود فراهم سازند.

علی‌رغم پیامدهای مثبت، کلاس‌های خصوصی دارای پیامدهای منفی نیز هستند که نباید از آن غفلت کرد. اصرار برخی از خانواده‌ها به حضور دانش‌آموزان در کلاس‌های خصوصی و آمادگی برای کنکور و فشارهای وارده از سوی خانواده‌ها و... باعث خستگی، استرس، اضطراب و افسردگی در دانش‌آموزان می‌شود و باعث می‌شود که به برخی از دانش‌آموزان، آسیب‌های جسمی و روانی وارد شود. علاوه بر مشکلات روانی - جسمی، افزایش کلاس‌های خصوصی و هزینه‌های وارده بر خانواده‌ها باعث بروز شکاف طبقاتی و بازتولید آن می‌شود. این کلاس‌ها اغلب هزینه‌های سنگینی را می‌طلبد و همه‌ی خانواده‌ها و دانش‌آموزان امکانات حضور در آن را ندارند و این امر بر بی‌عدالتی‌های آموزشی می‌افزاید که یک آسیب جدی تلقی می‌شود. در نهایت اینکه اصرار بر مدرک‌گرایی، کنکور و کلاس‌های خصوصی باعث می‌شود که دانش‌آموزان ما فقط درگیر درس‌های تئوری، آزمون و کنکور شوند و از مهارت‌آموزی، حرفه‌آموزی و خلاقیت و تفکر واگرا باز بمانند. نظام آموزشی به سمتی پیش رفته است که دانش‌آموزان دوره متوسطه همه‌ی تلاش خود را صرف کنکور نموده و عملاً از مهارت و حرفه‌آموزی به‌دور هستند که باید بیش‌ازپیش به این آسیب‌ها توجه شود.

در نهایت، ۲۹ مقوله فرعی در قالب مؤلفه‌های ۶ گانه نظام‌مند نظریه داده‌بنیاد طبقه بندی شدند. ۱ پدیده محوری، عوامل علی با ۵ مقوله فرعی، عوامل زمینه‌ای با ۵ مقوله فرعی، عوامل مداخله‌گر با ۵ مقوله فرعی، پیامدهای مثبت با ۵ مقوله فرعی و پیامدهای منفی با ۹ مقوله فرعی شناسایی شدند. رابطه بین پدیده‌ی محوری، مقوله‌های اصلی و فرعی در قالب الگوی شکل ۱ نمایش داده شده است.

بحث و نتیجه‌گیری

هدف از پژوهش حاضر واکاوی ابعاد و مؤلفه‌های شکل‌گیری تدریس خصوصی در دوره متوسطه در سال تحصیلی ۱۴۰۱-۱۴۰۰ در شهر یزد براساس نظریه داده‌بنیاد بود. روش تدریس خصوصی زیر مجموعه روش انفرادی است و قدمتی طولانی دارد و به دوران باستان باز می‌گردد. در آن زمان، فلاسفه و دانشمندان بزرگی مانند سقراط و افلاطون به‌طور خصوصی با شاگردان خود کار می‌کردند. در قرن هفدهم، جان کمینوس، پدر آموزش مدرن، بر اهمیت آموزش انفرادی تأکید کرد و روش‌هایی را برای آموزش کودکان به صورت خصوصی ارائه

شکل ۱. الگوی رابطه ابعاد و مؤلفه‌های شکل‌گیری تدریس خصوص در دوره متوسطه
Figure 1. Relationship model of the dimensions and components of the formation of private Teaching in secondary education

داد. در قرن بیستم، با گسترش علم روان‌شناسی و شناخت بیشتر تفاوت‌های فردی دانش‌آموزان، تدریس خصوصی بیش از پیش مورد توجه قرار گرفت. برخی از افراد برجسته که در زمینه تدریس خصوصی تحقیق و کار کرده‌اند، عبارت‌اند از: جان کمپوس، بی. اف. اسکینر، سیدنی پرس، رابرت گانیه، کارل راجرز و کلر. تدریس خصوصی ممکن است با توجه به امکانات و شرایط، به روش‌های مختلفی سازماندهی و اجرا شود. ویگوتسکی در نظریه سازنده‌گرایی اجتماعی تأکید می‌کند که یادگیری فرایندی مشارکتی بین دانش‌آموزان، همسالان و مربیان است. مفاهیم یادگیری با استفاده از زبان منتقل می‌شود و از طریق دریچه تجربه قبلی در زمینه فرهنگی که یادگیری در آن رخ می‌دهد درک می‌شود (Akan et al., 2020). یک مفهوم کلیدی در کار ویگوتسکی «منطقه تقریبی رشد» است که به‌عنوان «فاصله بین سطح رشد واقعی که توسط حل مسئله مستقل تعیین می‌شود و سطح رشد بالقوه که از طریق حل مسئله تحت هدایت یا با همکاری بیشتر با همتایان توانا تعیین می‌شود» تعریف می‌شود (Irwin et al., 2024). همتایان توانا همان معلمین هستند که نقش اساسی در تسهیل پیشرفت عمومی دانش‌آموزان دارند (Tilbe & Gai, 2022; Qashlaghi et al., 2022) و همچنین انگیزه و سبک‌های تدریس آن‌ها نقش کلیدی در این فرایند ایفا می‌کند (Aelterman et al., 2019; Wang et al., 2024).

بر اساس نتایج حاصل از مصاحبه‌ها: مهم‌ترین شرایط و موجبات علی شکل‌گیری این نوع از تدریس عبارت بود از: تغییر محتوای کتب درسی و ناآگاهی والدین نسبت به آن، کیفیت پایین آموزش و یادگیری در زمان آموزش رسمی در مدرسه (عملکرد ضعیف مدرسه و معلم)، عملکرد ضعیف دانش‌آموز در یک یا دو درس خاص، تعطیلی مدارس به دلیل کرونا و شدت گرفتن افت تحصیلی دانش‌آموزان سرمایه‌گذاری در آموزش فرزندان نوعی سرمایه‌گذاری بلند مدت. نتایج این بخش از پژوهش، با پژوهش‌های (Ebrahimi, 2022; Silva et al., 2024; Liu et al., 2024; Bortes & Giota, 2024; Calderón et al., 2024) همسو است. در تبیین این نتایج می‌توان چنین اظهار داشت که چنانچه آموزش‌های مدرسه (به‌خصوص مدارس عادی و دولتی) کفایت نکند و نظام آموزش رسمی و مدارس عادی در ارائه مباحث درسی ناکارآمد باشد، والدین به کلاس‌های خصوصی روی می‌آورند؛ زیرا

خانواده‌ها معتقدند که تأمین آینده‌ی دانش‌آموزان مشروط به موفقیت تحصیلی آن‌ها است. تقاضا برای تدریس خصوصی اغلب برای دروس خاصی انجام می‌شود، در رشته‌های تجربی و ریاضی اغلب برای دروسی مانند ریاضی، فیزیک، شیمی و زیست و برای دانش‌آموزان رشته‌های انسانی برای دروسی مانند عربی و ریاضی استفاده می‌شود که طی سال‌های اخیر تغییرات زیادی داشته و والدین اطلاعات کمی از محتوای این دروس دارند. همچنین شرایط زمینه‌ای افزایش گرایش خانواده‌ها به تدریس خصوصی عبارت بود از: شرایط اقتصادی والدین، ناتوانی خانواده در کمک به تحصیل دانش‌آموز، مشغله فراوان کاری پدر و مادر، رواج فرهنگ تدریس خصوصی در فامیل و آشنایان (نوعی مدگرایی- چشم و هم چشمی در این زمینه)، کیفیت بالای کلاس خصوصی. نتایج این بخش از پژوهش، با پژوهش‌های (Hosseini Asl & Aminpour, 2017; Mardan Arbat & Rasouli, 2023; Ramadhanty et al., 2024; Irwin et al., 2024) همسو است. عوامل مداخله‌گر افزایش گرایش خانواده‌ها به تدریس خصوصی عبارت بود از: اهمیت و نقش موفقیت در کنکور در آتیه شغلی، مدرک گرایی در جامعه، توصیه مدیر یا مشاور برای مراجعه به این نوع آموزش، تقاضای بیشتر برای چند درس تخصصی خاص (فیزیک، ریاضی، شیمی و...)، رواج فرهنگ تست زنی. راهبردهای مواجهه با رواج تدریس خصوصی در بین خانواده‌ها و دانش‌آموزان عبارت بود از: تدریس خصوصی در منزل، تدریس خصوصی در مدارس، مشاوره خصوصی، ترکیب تدریس خصوصی با خدمات آموزشی، رفع اشکال و تست زنی در مدارس، افزایش کیفیت آموزشی در مدرسه و جبران کاستی‌ها، کاستن از اهمیت کنکور در جامعه و هدایت برخی از دانش‌آموزان به رشته‌های فنی و...، نظارت بیشتر آموزش و پرورش در این کلاس‌ها. تدریس خصوصی زندگی خانواده‌ها را تحت سلطه خود درآورده و گاهی باعث ایجاد و تشدید نابرابری‌های اجتماعی شده است و منابع انسانی و مالی را مصروف خود کرده است. همسو با نتایج پژوهش (Shirbagi, 2011)، که نشان داد والدین دارای تحصیلات بالاتر و درآمد بالا بیشتر به استخدام معلم خصوصی برای کمک به فرزندشان تمایل دارند، یافته‌های پژوهش حاضر نیز نشان داد افزایش تقاضا برای تدریس خصوصی، ناشی از کیفیت پایین آموزش در مدارس و عدم همراهی آموزشی خانواده‌ها است. از دیدگاه دبیران و والدین

هدف تدریس خصوصی درک بهتر موضوعات و عملکرد بهتر در امتحان‌ها است. اما معدودی از معلمان رسمی، تدریس خصوصی را در قبال پول برای دانش‌آموزان خود در ساعات بعد از مدرسه فراهم می‌نمایند. همسو با نتایج پژوهش (Nejad Mousavi, 2010)، نتایج پژوهش حاضر نیز نشان داد عدم برآورده شدن نیاز آموزشی دانش‌آموزان و کیفیت پایین مدارس دولتی از جمله عوامل گسترش پدیده تدریس خصوصی است. Arab Mohagheghi and Arab Mohagheghi (2019)، نیز در پژوهش خود نشان می‌دهند که رشد تدریس خصوصی در شهرهایی مانند بیرجند، بجنورد و نیشابور را ناشی از عواملی همچون تبلیغات مؤسسات تدریس خصوصی، کمبودهای آموزشی، تأکید معلمان، سختی کتاب‌های درسی دانسته‌اند. از این جهت با توجه به ناکارآمدی‌های نظام آموزش رسمی، تدریس خصوصی در ایران به عنوان یک روش تکمیلی در حال گسترش و رشد است که می‌تواند آثار و پیامدهایی متعددی داشته باشد. پیامدهای مثبت تدریس خصوصی عبارت بودند از: عملکرد تحصیلی بهتر دانش‌آموز در امتحانات، عملکرد تحصیلی بهتر دانش‌آموز در کنکور سراسری، عملکرد بهتر تست‌زنی، ایجاد شغل و درآمد برای معلمان خاص، رفع کاستی‌های آموزشی (کارکرد جبرانی). یکی از فنون موفقیت‌آمیز در امر یادگیری به روش انفرادی، روش یادگیری تا حد تسلط است. نظریه یادگیری در حد تسلط، توسط بلوم در سال ۱۹۶۸ و بلاک در سال ۱۹۷۱ مطرح شد. براساس این نظریه، یادگیری و پیشرفت تحصیلی فراگیران به طور وسیعی به زمان یادگیری بستگی دارد. به عقیده کارول، شاخص اصلی استعداد تحصیلی شاگردان زمان است و روش یادگیری تا حد تسلط ارزش روش‌های تدریس خصوصی را به خوبی نشان می‌دهد. این روش ثابت می‌کند که آموزش یک فرد به فرد دیگر باعث سازگاری و تطابق بیشتر فعالیت‌های آموزشی با نیازهای شاگرد می‌شود و معلم سعی می‌کند روش‌های آموزشی خود را طبق زمان، براساس تفاوت‌های فردی تنظیم کند؛ اما با این وجود در روش تدریس خصوصی پیامدهایی منفی و زیان‌باری نیز وجود دارد که عبارت بودند از: عدم پرورش خلاقیت و تفکر واگرا، بی‌توجهی به مهارت‌آموزی، بی‌توجهی به حرفه‌آموزی، کالا شدن و لوکس شدن آموزش و پرورش (نقطه مقابل آموزش و پرورش همگانی)، آسیب‌های روانی - جسمی به دانش‌آموزان، افزایش اضطراب، استرس و

افسردگی، اختلال خواب و اختلال تغذیه، بازتولید طبقات اجتماعی، بی‌عدالتی آموزشی. عدالت آموزشی به معنای ایجاد شرایط و رفع موانع برای همه به طور یکسان با تدریس خصوصی تحقق نخواهد یافت (Mahmodi et al., 2023). (Sadeghinia et al., 2018). نیز همسو با این نتایج در پژوهشی معتقدند که ترویج شرکت در کلاس‌های کنکور بستری را برای ناکارآمدی آموزش و پرورش رسمی فراهم می‌آورد و امکان قبولی در رشته‌های پرطرفدار و پردرآمد را از گروهی از جامعه کم‌برخوردار سلب و منجر به باتولید اجتماعی خواهد شد. بسیاری از خانواده‌ها به دلیل عدم کیفیت آموزش رسمی، برای فرزندان خود به تدریس خصوصی مراجعه می‌کنند و هزینه‌های اضافی را متحمل شوند و تدریس خصوصی به سرعت در حال جایگزین شدن تدریس رسمی است.

از جمله محدودیت‌های پیش روی این تحقیق، دامنه شرکت‌کنندگان در پژوهش بود و مصاحبه‌ها صرفاً از والدین متقاضی تدریس خصوصی در شهر یزد اخذ شد؛ لذا در تعمیم به جوامع دیگر باید جوانب احتیاط را رعایت کرد. همچنین، به دلیل استفاده از نمونه‌گیری غیراحتمالی (در دسترس) در تعمیم‌یافته‌های تحقیق باید دقت و احتیاط لازم را به عمل آورد.

از جمله پیشنهادات کاربردی می‌توان به این موارد اشاره کرد: در راستای کاهش اثرات منفی و چالش‌های تدریس خصوصی در جامعه پیشنهاد می‌شود مدارس دولتی - عادی از سوی دولت حمایت و پشتیبانی بیشتری شوند و کیفیت آموزش و شیوه‌های تدریس در نظام آموزش رسمی و مدارس عادی ارتقا پیدا کند. بر مؤسسات خصوصی و کلاس‌های خصوصی نظارت بیشتری از سوی سازمان آموزش و پرورش صورت گیرد. با تأکید بیشتر بر مهارت‌آموزی و حرفه‌آموزی، مدرک‌گرایی می‌تواند در سطح جامعه کاهش پیدا کند. کلاس‌های مهارت‌تست‌زنی و رفع اشکال برای دانش‌آموزان دوره متوسطه در مدارس عادی نیز برگزار شود. نظارت بیشتر از سوی آموزش و پرورش بر کیفیت مدارس عادی دوره متوسطه انجام شود. با ارتقای سطح علمی دانش‌آموزان در دروسی مانند ریاضی و علوم از دوره ابتدایی می‌توان تقاضا برای برگزاری کلاس‌های خصوصی دروسی مانند: ریاضی، فیزیک، شیمی، زیست و ... را در دوره‌های بالاتر کاهش داد.

پیشنهادات پژوهشی: پیشنهاد می‌شود پژوهش‌هایی در سطح کمی و پیمایشی با نمونه‌گیری‌های احتمالی نیز انجام شود. همچنین دیدگاه دانش‌آموزان، متخصصان تعلیم و تربیت، مسئولان و معلمان آموزشگاه‌های خصوصی و مدیران مدارس نیز مورد بررسی قرار گیرد. پیشنهاد می‌شود، تحقیقات مشابه در خصوص دانش‌آموزان سایر دوره‌های تحصیلی نیز انجام شود. باتوجه به این که پژوهش حاضر در شهر یزد انجام شد و باتوجه به تأثیر مسائل فرهنگی و محیطی در گرایش و تقاضای تدریس خصوصی برای والدین و دانش‌آموزان، پیشنهاد می‌شود، به منظور قابلیت بیشتر تعمیم نتایج، این پژوهش با نمونه‌هایی با حجم بیشتر و در جوامعی با فرهنگ‌های متفاوت‌تر، در سایر شهرها از سوی سایر پژوهشگران تکرار شود.

سهم مشارکت نویسندگان: در پژوهش حاضر نویسنده دوم، به عنوان استاد راهنما، نظارت و راهبردی روند کلی پژوهش و تدوین و نهایی‌سازی اصلاحات مقاله را بر عهده داشته‌اند. نویسنده اول در تدوین طرح تحقیق، فرآیند گردآوری، تحلیل و تفسیر یافته‌ها و نگارش متن مقاله را برعهده داشته و در مجموع نتیجه‌گیری از یافته‌ها و بسط و تفسیر به صورت مشترک و با بحث و تبادل نظر کلیه همکاران و با همراهی نویسنده سوم و چهارم انجام شد.

تضاد منافع: نویسندگان اذعان دارند که در این مقاله هیچگونه تعارض منافی وجود ندارد.

منابع مالی: پژوهش حاضر از هیچ موسسه و نهادی حمایت مالی دریافت نکرده و کلیه هزینه‌ها در طول فرآیند اجرای پژوهش بر عهده پژوهشگران بوده است.

تشکر و قدردانی: پژوهش حاضر بدون همکاری مشارکت کنندگان امکان‌پذیر نبود؛ بدینوسیله از کلیه مشارکت کنندگان تقدیر و تشکر به عمل می‌آید.

References

- Aelterman, N., Vansteenkiste, M., Haerens, L., Soenens, B., Fontaine, J.R.J., & Reeve, J. (2019). an integrative and fine-grained insight in motivating and demotivating teaching styles: The merits of a circumplex approach. *Journal of Educational Psychology*, 111(3), 497-521. <https://doi.org/10.1037/edu0000293>

- Akan, V. I., Igwe. U. A., Mpamah, I. B. I., & Okoro, C. O. (2020). constructivism: implications on teaching and learning. *British Journal of Education*, 8(8), 49-56.
- Arab Mohagheghi, E., & Arab Mohagheghi, A. (2019). Examining the views of private tutoring in the mathematics course of 9th grade girls' secondary schools in the 4th district of Mashhad. *New developments in psychology, educational sciences and education*. 3(23), 1-11. <https://jonapte.ir/fa/showart-c54de2d81f2f7168205193a9f43557ba>[Persian]
- Ashrafzade, T., Mesrabadi, J., Yarigholi, B., & Sheikhalizade, S. (2023). Meta-analysis of the Impact of Cooperative Learning on Academic Performance. *Journal of Educational Sciences*, 30(2), 17-40. <https://doi.org/10.22055/edus.2023.43488.3448>
- Ballestar, M. T., Cuerdo Mir, M., Miguel Doncel Pedrera, L., & Sainz, J. (2024). Effectiveness of tutoring at school: A machine learning evaluation. *Technological Forecasting and Social Change*. v(199), 123043. <https://doi.org/10.1016/j.techfore.2023.123043>
- Bazargan, A. (2014). *An introduction to qualitative and mixed research methods: common approaches in behavioral sciences*, Tehran: Didar. [Persian]
- Bortes, C., & Giota, J. (2024). Beyond academics: Links from teaching practices in Swedish schools to students' achievements and mental health complaints. *Learning and instruction*. V(92), 101937. <https://doi.org/10.1016/j.learninstruc.2024.101937>
- Byl, E., & Toppig, K. J. (2023). Student perceptions of feedback in reciprocal or nonreciprocal peer tutoring or mentoring. *Studies in educational evaluation*. v(79), 101304. <https://doi.org/10.1016/j.stueduc.2023.101304>
- Calderón, A., Masterson, M., & Boynuegri, E (2024). Learning online and teaching face to face: Exploring the planned and enacted conception of teaching of preservice teachers on school placement. *Teaching and Teacher education*. V(144), 104598. <https://doi.org/10.1016/j.tate.2024.104598>
- Ebrahimi, S. (2022). The role of teachers' digital competencies, use intention of online teaching and students' Online learning difficulties in predicting online teaching behavior. *Journal of Educational Sciences*, 29(2), 105-126. <https://doi.org/10.22055/edus.2022.40050.3335>
- Flores, M., Ribosa, J., & Duran, D. (2024). How does peer tutoring contribute to the development of reading comprehension? Evidence from ten years of practice? Cómo contribuye la tutoría entre iguales al desarrollo de la comprensión lectora? Evidencias de diez años de práctica. *Revista de Psicodidáctica*. <https://doi.org/10.1016/j.psicoe.2024.05.003>
- Geng, C. (2024). Smart Colleges: Analyzing a 5G-Enabled Smart English Hybrid Teaching System. *Computers in human behavior*. 108275. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2024.108275>

- Ghasemi, N., & Dehghani, M. (2024). Reflecting on teaching-learning processes towards reflective teaching: A Meta-Synthesis Study. *Journal of Educational Sciences*, 31(1). <https://doi.org/10.22055/edus.2024.45972.3562>
- Gortazar, L., Hupkau, C., & Roldán-Monés, A. (2024). Online tutoring works: Experimental evidence from a program with vulnerable children. *Journal of public economics*. v(232), 105082. <https://doi.org/10.1016/j.jpubeco.2024.105082>
- Hosseini Asl, A., & Aminpour, H. (2017). Investigating the effect of family and economic factors on the academic progress of high school students. *Applied Researches in Management and Accounting*, 9(3), 188-198. <https://www.joas.ir/user/articles/3429>
- Irwin, P., Magee, D., Weiley, SH., Teakel, S., Linden, K (2024). Improving student success and retention in first-year nursing through embedded tutor support. *Nurse education today*. v(136), 106134. <https://doi.org/10.1016/j.nedt.2024.106134>
- Karimzadeh, E., Ayati, M. (2023). Examining the place of shadow curriculum in Iran's educational system, *The third international conference on advanced research in management and humanities*. Tehran.
- Khatial, A., Seljooghi, A., Khaital, M., & Hashemi, S. A. (2022). Investigation of individual teaching method in primary schools, *11th International Conference on Management and Humanities Research in Iran*, Tehran.
- Kogut, A. (2024). Exploring the connections between teaching librarians' beliefs about teaching and their teaching methods. *The Journal of Academic Librarianship*. 50(1), 102828. <https://doi.org/10.1016/j.acalib.2023.102828>
- Kosse, F., Deckers, Th., Pinger, P., Schildberg-Hörisch, H., & Falk, A. (2020). The formation of prosociality: Causal evidence on the role of social environment. *J. Polit. Econ.*, 128(2), 434-467. <http://doi.org/10.1086/704386>
- Kosse, F., & Tincani, M. (2020). Prosociality predicts labor market success around the world. *Nature Commun*, 11, 5298. <http://doi.org/10.1038/s41467-020-19007-1>
- Kraft, M. A., Bolves, A. J., & Hurd, N. (2023). How informal mentoring by teachers, counselors, and coaches supports students' long-run academic success. *Econ. Educ. Rev*, 95(1), 102411. <http://doi.org/10.1016/j.econedurev.2023.102411>
- Li, CH., & Lin, W. (2023). Extracurricular tutoring fever: Competitive pressure and peer effect. *China Economic Quarterly International*. 3(4), 248-259. <https://doi.org/10.1016/j.ceqi.2023.12.002>
- Lindfors, M., Pettersson, F., Olofsson, A. (2021). Conditions for professional digital competence: the teacher educators' view. *Educ. Inq.*, 12(4), 390-409. <http://doi.org/10.1080/20004508.2021.1890936>

- Liu, CH., Su, N., Chen, Y., Chiang, CH., & Yu, CH. (2024). Analysis of approved dental teaching projects in the teaching practice research program in 8 dental schools of Taiwan from 2018 to 2023. *Journal of Dental Sciences*, 19(2), 1083-1086. <https://doi.org/10.1016/j.jds.2024.01.021>
- Loyalka, P., & Zakharov, A. (2016). Does shadow education help students prepare for college? Evidence from Russia. *International Journal of Educational Development*, 49, 22-30. <https://doi.org/10.1016/j.ijedudev.2016.01.008>
- Mahmodi, M., Mahmoudi, M., & Ghoreyshi, S. A. (2023). Identifying and ranking the key factors affecting educational justice and presenting an appropriate model in Ahvaz University of Medical Sciences. *Journal of Educational Sciences*, 30(1), 81-100. <https://doi.org/10.22055/edus.2023.41039.3372>
- Mardan Arbat, F., & Rasouli, S. (2023). Identification of Teachers' Experiences in Implementing the Requirements of Active Learning in the Process of Teaching and Learning: a Phenomenological Study. *Research in Teacher Education (RTE)*, 6(1), 40-9. <https://dorl.net/dor/20.1001.1.26457725.1402.6.1.1.7>
- Matthewes, S. H., & Ventura, G. (2022). *On Track to Success? Returns to Vocational Education Against Different Alternatives*. CVER Discussion Paper 038. <https://doi.org/10.25932/publishup-56725>
- Montero-Carretero, C., Barbado, D., Cervelló, E. (2020). bullying through motivation and teaching styles in physical education. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 17(1), 87-97. <http://doi.org/10.3390/ijerph17010087>
- Nejad Mousavi, S. A. (2010). *Investigating the attitude of parents and middle school students to supplementary private tutoring and its relationship with the amount of family expenses, a case study of Ahvaz city*, master's thesis. The University of Kordestan. [Persian]
- Nickow, A., Oreopoulos, Ph., & Quan, V. (2020). The Impressive Effects of Tutoring on PreK-12 Learning: A Systematic Review and Meta-Analysis of the Experimental Evidence: Working Paper 27476. *National Bureau of Economic Research*. <http://doi.org/10.3386/w27476>
- Qashlaghi, S., Biranvand, S., & Biranvand, S. (2022). Opportunities, challenges and threats of private teaching of teachers in the educational system of the country, *The fifth international conference of psychology, educational sciences and social studies*, Hamedan.
- Ramadhanty, D. V., Subriadi, A. P., & Lukitosari, V. (2024). Optimal Marketing Strategy of Private Tutoring: An Application of Game Theory. *Procedia Computer Science*, V(234), 946-953. <https://doi.org/10.1016/j.procs.2024.03.083>
- Roefs, E., Oosterheert, I., Leeman, Y., Van der Veld, W., & Meijer, P. (2024). Secondary teachers' experiences of presence in teaching: A large-scale

- investigation using narrative vignettes. *Teaching and Teacher Education*, V(146), 104642. <https://doi.org/10.1016/j.tate.2024.104642>
- Sadeghinia, Z., Eslahi, M., & Valaei, M. (2018). Identifying the Consequences of Formation and Development of Shadow Education in the Educational System: A Phenomenological Study. *Ihej*, 10(3), 51-76. <http://dorl.net/dor/20.1001.1.20088000.1397.10.3.3.0> [Persian]
- Setaysh, H. (2012). *Undesirable effects of private teaching, consequences, dimensions and response of governments*. Tehran: Avaye nu. [Persian]
- Shiraavand, Y., Ma'dandaar Aaraani, A., Nikpey, I. (2017). Identification of the Quantitative Dimensions of Supplementary Private Tutoring among High School Students. *QJOE*, 33(2), 101-116. <http://dorl.net/dor/20.1001.1.10174133.1396.33.2.5.0> [Persian]
- Shirbagi, N. (2011). The growing tendency to private supplementary tutoring in Iran: students, parents and teachers' View. *Journal of Educational Psychology Studies*, 8(13), 75-103. https://jeps.usb.ac.ir/article_3402.html?lang=en [Persian]
- Shirbagi, N. (2014). Surveying Influence of Supplementary Private Teaching and Educational Consultation on Academic Success, Classroom Behavior, and Self-esteem of Students in Junior Year of High School. *Teaching and Learning Research*, 11(1), 71-86. https://tlr.shahed.ac.ir/article_2392.html?lang=en [Persian]
- Shirbagi, N., Afshinfar, J., Ghaslani, R., Sadeghi, S., & Nasirinia, S. (2019). Luxury Expenses of Shadow Education: A Comparative Study of Iranian Students, Parents and Teachers' Views. *Iranian Journal of Comparative Education*, 2(1), 41-64. [Persian] <https://doi.org/10.22034/ijce.2019.194858.1029>
- Silva, R. S. E., Lima, P.de., Guedert, D.G., Freire, G., da, C.L., & Cerqueira, G.S. (2024). The increasing inclusion of technologies in histology teaching: A systematic review. *Morphologie*, 108(362), 100784. <https://doi.org/10.1016/j.morpho.2024.100784>
- Spiekermann, L., Lawrence, E., Lyons, M., & Deutsch, N. (2021). A qualitative analysis of the utility of a competency framework for mentor training. *Mentor. Tutoring Partnersh. Learn*, 29(5), 565-585. <http://doi.org/10.1080/13611267.2021.1986793>
- Tilbe, Y.T., & Gai, X. (2022). Teacher-child interactions in early childhood education and its effects on social and language development. *Early Child Development and Care*, 192(5), 761-774. <http://doi.org/10.1080/03004430.2020.1798944>
- Wang, J., Xing, Q., & Moe, A (2024). Understanding the dynamics of teaching styles and need satisfaction in the Chinese educational context. *Teaching and teacher Education*. v(145), 104609. <https://doi.org/10.1016/j.tate.2024.104609>

- Wang, N. (2024). The Relationship between Teacher Mindfulness and Creative Teaching of College English Foreign Language Teachers: A Multiple Mediating Model. *System*. 103345. <https://doi.org/10.1016/j.system.2024.103345>
- Yung, K. W. (2019). Comparing the Effectiveness of Cram School Tutors and School teachers: A critical Analysis of Students' Perceptions, *International Journal of Educational Development, journal homepage*, 72, 124-139. <https://doi.org/10.1016/j.ijedudev.2019.102141>
- Zhang, Y., Wu, X., Cui, CH., Chen, SH., He, Y., & Wang, L. (2024). Effect of private tutoring on students' non-cognitive mathematics learning outcomes in China. *International Journal of Educational Development*. v(107), 103029. <https://doi.org/10.1016/j.ijedudev.2024.103029>
- Zhang, Y., & Xie, Y. (2016). Family Background, Private Tutoring and Children. Educational Performance in contemporary china, *Chin Sociol Rev.* 48(1), 64-82. <https://doi.org/10.1080%2F21620555.2015.1096193>

